

**Museumsplan
for
Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene
2006-2010**

Innhold

Forord	s 3
1. Sammendrag	s 4
2. Organisering	s 5
- Museumsreformen	s 5
- Etableringen i Solør-Odal museumsregion	s 5
- Stiftelsen Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene	s 5
- Hovedkontor	s 6
- Organisasjonsskisse	s 7
- Det frivillige arbeidet	s 7
3. Presentasjon av regionen	s 8
- Regionen i fortid og nåtid	s 8
- Regionens kommuner	s 8
4. Presentasjon av museene	s 10
- Kvinnemuseet	s 10
- Kongsvinger Museum	s 10
- Odalstunet	s 12
- Eidskog Museum	s 13
- Kart over museumsanleggene	s 15
5. Arbeidsoppgaver	s 16
- Dokumentasjon/bevaring	s 16
- Bygnings- og kulturminnevern	s 18
- Forskning/dokumentasjon	s 19
- Formidling	s 20
- Nettverk for kvinnehistorie	s 23
6. Stillingsbehov for fagstaben	s 25
- Nåværende stillinger	s 25
- Opptrappingsplan for nye stillinger	s 25
- Planlagt stab 2010	s 26
7. Økonomi	s 27
8. Museet som samfunnsaktør	s 28
- Samarbeid med kommunene	s 28
- Samarbeid med skolene	s 28
- Samarbeid med næringslivet	s 28
- Samarbeid med andre museums- og forskningsinstitusjoner	s 28
- Samarbeid med andre aktører	s 28

Forord

Den 19. april 2005 undertegnet Eidskog Museum, Odalstunet og Kvinnemuseet/ Kongsvingermuseene en samarbeidsavtale om konsolidering i Solør-Odal museumsregion. Det nye navnet på den nye enheten er Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene, og den skal være i drift fra 1. januar 2006. (Navnet er under drøfting, og kan bli endret.) Konsolideringen er gjennomført i samsvar med de statlige retningslinjer for museumsreformen. Hedmark Fylkeskommune godkjente konsolideringen i fylkestinget den 16. september 2005. Kultur- og kirkedepartementet har også godkjent konsolideringen. Det første fellesprosjektet etter den vedtatte konsolideringen er denne museumsplanen.

Museene skal fortelle distriktets historie fra de eldste tider og fram til i dag. Historien skal fortelles i et kjønnsperspektiv, og vi skal sette lokale hendelser inn i større perspektiver. Dette betinger en betydelig økning av midler avsatt til forskning. Museene er viktige møteplasser for folk. Som samfunnsaktører ønsker museene å være levende inspirasjonskilder for lokalbefolkningen og besøkende.

Museumsplanen er utarbeidet av en arbeidsgruppe bestående av: Anniken Fischer og Tove Iris Hansen fra styret i Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene, Jorunn Engen og Øivind Vestheim/Kåre Delviken fra Eidskog Museum, Sigvardt M. Pran og Ivar Sten Andersen fra Odalstunet og Ingun Aastebøl og Kari Sommerseth Jacobsen fra administrasjonen. Styret i Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene vedtok planen på styremøtet den 16. november 2005.

1. Sammendrag

Den pågående museumsreformen er i ferd med å gi et stort og betydelig løft til Solør-Odal museumsregion. Takket være samarbeidsavtalen som ble underskrevet den 19. april 2005, er den nye stiftelsen Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene en realitet. De samarbeidende museene Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene, Eidskog Museum og Odalstunet har som mål å bygge opp en større fagstab til glede og nytte for museene, kommunene, lokalbefolkningen og besøkende. Som pådriver for mer kvinnehistorie i norske museer, har Kvinnemuseet en rolle i norsk museumsverden som peker langt utover de regionale grensene. Fra 1. januar 2006 skal den nye museumsstiftelsen være i drift – med hovedsete i Kongsvinger, men med en desentralisert modell.

Denne museumsplanen 2006–2010 staker ut kursen for de kommende fem årene. Ettersom museumsstiftelsen er godkjent som en av landets konsoliderte museer, er det et mål at bemanningen økes fra dagens nivå på 4,5 stillinger til 8-10 stillinger i 2010. Museumsreformen innebærer et spleiselag mellom staten, fylkeskommunen og kommunene. For de fire kommunene som hittil har sagt ja til samarbeidsavtalen, er det lagt opp til en opptrappingsplan med 10 kroner pr. innbygger i 2006, 18 kroner pr. innbygger i 2007 og 25 kroner pr. innbygger i 2008. Dette utløser i sin tur økninger både i statstilskuddet og i fylkestilskuddet. Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene hadde i 2004 en omsetning på 4,5 millioner kroner, derav kom 2,8 millioner kroner fra staten. De økte forpliktelser og arbeidsoppgaver fra og med 2006 betinger økte driftsmidler. For å bli en fullverdig konsolidert museumsenhet i 2010, er det behov for en drift på ca 9 millioner kroner, altså en dobling. Det nasjonale ansvaret for kvinnehistorie-nettverket som Kvinnemuseet har fått av ABM-utvikling, betinger også en større fagstab.

Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene besitter verdifulle museumsanlegg spredt over hele regionen, og vedlikehold og utvikling av disse er en prioritert oppgave i planperioden. De store samlingene av gjenstander, foto, arkiver og bøker skal registreres digitalt, og dermed formidles på en helt ny måte via internett. Å sikre dette materialet på en forsvarlig måte i gode fellesmagasiner, er også en prioritert oppgave. Foruten dette kontinuerlige arbeidet med å revitalisere eksisterende samlinger, har museumsstiftelsen en viktig oppgave i å dokumentere samtiden. Hånd i hånd med denne samtidsdokumentasjonen, er det behov for forskning. Det må tilrettelegges for at museumsansatte med forskningskompetanse, og studenter og forskere fra høyskoler og universitet velger forskningsoppgaver innenfor regionen. Kulturhistorisk forskning i Solør-Odal er et forsømt område, og oppgavene er mange. Målet er å sette lokale hendelser og fenomener inn i større perspektiver. Da først kan vi fortelle Solør-Odals historie fra de eldste tider og fram til i dag, ut fra dagens problemstillinger og med et kjønnsperspektiv.

Lokal identitet og forankring, kunnskap om våre historiske røtter, er stadig mer etterspurt i dagens samfunn. Museene er viktige møteplasser og små og store fyrtårn innenfor reiselivsnæringen. I 2004 var det registrert til sammen ca 16.000 besøkende på museene i Solør-Odal, derav var ca 2500 elever i pedagogisk tilrettelagte skoleopplegg. Innen 2010 har vi som mål å nå 25.000 besøkende, derav 5000 skoleelever.

2. Organisering

Museumsreformen

Hele det norske museumslandskapet er i endring etter at Stortingsmelding 22 (ABM-meldinga) ble vedtatt i 2000. Kulturdepartementet og utviklingsorganet ABM-utvikling styrer nå etter følgende prinsipper: Sterke regionale museumsenheter, samordning i nasjonale nettverk og styrking av det frivillige engasjementet. For å støtte opp om reformen har Kulturdepartementet lagt opp til en betydelig økning av tilskuddene til de nye regionale museene (200 millioner kroner over en femårsperiode – en økning på 40 %).

Etableringen i Solør-Odal museumsregion

Museumssamarbeidet i Solør-Odal begynte tidlig på 1980-tallet. Dette ble formalisert gjennom etableringen av Samarbeidsutvalget for Museene i Solør-Odal, med Eidskog Museum, Kongsvinger Museum, Odalstunet, Finnetunet og Gruetunet Museum som deltakere. Siden 1987 har de fem museene i regionen hatt en regionkonservatorstilling i fellesskap, økonomisk og administrativt knyttet til Kongsvinger Museum.

Arbeidet med museumsreformen i regionen kom i gang i 2002. Den 24. oktober 2003 ble det holdt et stort fellesmøte på Kvinnemuseet med samtlige kommuner og museer til stede, samt representanter fra Hedmark fylkeskommune og ABM-utvikling. Våren 2004 underskrev følgende museer en intensjonsavtale: Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene, Odalstunet og Eidskog Museum. Følgende kommuner ga sin tilslutning til avtalen: Eidskog, Kongsvinger, Sør-Odal og Nord-Odal. Gruetunet Museum og Finnetunet trakk seg fra samarbeidet i februar 2003. Våler kommune har meldt at de vender seg nordover mot Elverum, mens Grue kommune og Åsnes kommune foreløpig er avventende.

Ei arbeidsgruppe ble sammensatt på følgende vis:

Hedmark Fylkeskommune: museumskoordinator Kirvil Haukelid

Glåmdal Regionråd: Steinar Amundsen

Odalstunet: styreleder Sigvardt M. Pran og Hans Høiby

Eidskog Museum: styreleder Jorunn Engen og Kåre Delviken

Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene: styreleder Anniken Fischer og Tove Iris Hansen

Fra administrasjonen: direktør Kari Sommerseth Jacobsen og regionkonservator Ingun Aastebøl

Med bistand fra advokat Gunnar Hagen ble et enstemmig forslag til samarbeidsavtale lagt fram for museumsstyrene høsten 2004. Årsmøtene i Eidskog Museum og Odalstunet i mars 2005 gikk inn for samarbeidsavtalen, og den 15. mars gjorde representantskapet i Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene vedtektsendringer, og den nye stiftelsen med navnet Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene var en realitet.

Den nye museumsstiftelsen skal være i full drift fra 1. januar 2006.

Stiftelsen Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene

Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene er en stiftelse med styret som øverste organ. Vedtak i styret kan derfor ikke overprøves av noen annen instans, men styret må forholde seg til lover og regler som gjelder i samfunnet.

Styret er sammensatt slik:

En representant er oppnevnt av Staten, en av vertskommunen Kongsvinger, to kommer fra representantskapets lokale foreninger/museer, to fra representantskapets nasjonale organisasjoner, samt en representant fra de ansatte. Hedmark Fylkeskommune har per 2005 ikke benyttet sin mulighet til å oppnevne en representant. Styret konstituerer seg selv.

Museumsstiftelsens representantskap består av følgende:

- 2 representanter fra hver av de 6 nasjonale kvinneorganisasjonene: Norske Kvinners Sanitetsforening, Norsk Kvinnesaksforening, Norges Bygdekvinnelag, Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Norgesunionen av Soroptimistklubber, MIRA Ressursenter for innvandrere- og flyktningkvinner
- 2 representanter fra hver av de 5 lokale foreningene i Kongsvinger: Kongsvinger/Vinger Historielag, Granli Historielag, Austmarka Historielag, Brandval Historielag, Glåmdal Utstyr- og Motorhistorisk Forening (GUMF)
- 2 representanter fra Eidskog Museum
- 2 representanter fra Odalstunet
- 2 representanter fra hver av de 4 kommunene: Eidskog, Kongsvinger, Sør-Odal og Nord-Odal

Representantskapsmøter holdes en gang pr. år, og da velges representanter i museets styre, samt revisor. Representantskapet diskuterer også årsmelding, regnskap, planer og budsjett.

Styret ansetter daglig leder/direktør. Direktør rapporterer til styret på alle sakfelt og iverksetter styrets beslutninger.

I forbindelse med gjennomføringen av museumsreformen må det påregnes nye vedtektsendringer før den nye organisasjonen finner sin endelige form.

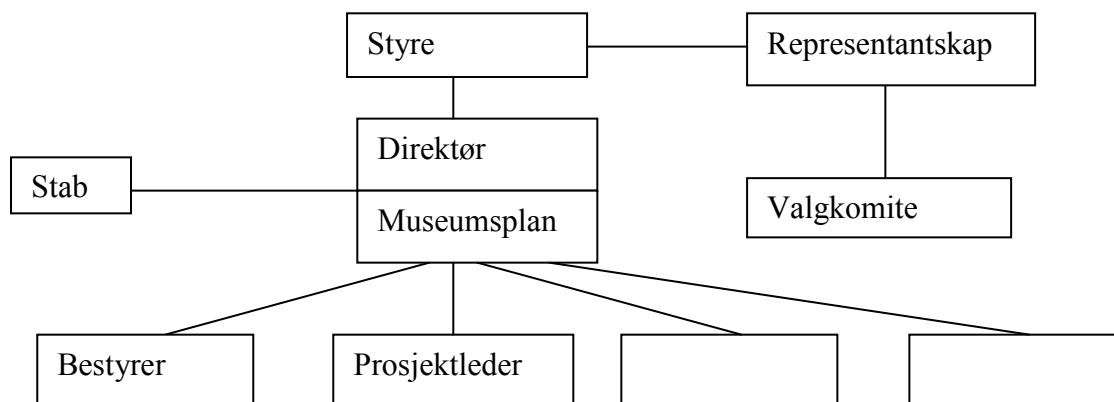
Museumsstiftelsens daglige drift skal være preget av kontinuitet og forutsigbarhet. Så langt det er naturlig vil det museumsfaglige arbeidet organiseres som prosjektarbeid. Hvert prosjekt har en prosjektleder. Prosjektlederne rapporterer til direktøren. Prosjektlederne rekrutteres fra det faste personalet eller eksternt. Gjennom slike funksjoner vil personalet få faglige utviklingsmuligheter og ledererfaring.

Hovedkontor

Museumsstiftelsens hovedkontor ligger i Kongsvinger, i to verneverdige bygninger i Øvrebyen, i kort gangavstand fra hverandre. På Rolighed er det innredet seks fullt utstyrte kontorer med internett og telefon. Direktøren, kontorsjefen og museumslektoren har kontor i andre etasje, fagkonsulenten/tidsskriftredaktøren og sekretærens kontor befinner seg i første etasje, mens dokumentasjonsavdelingen er i underetasjen med eget kontor med to arbeidsplasser, stort arbeidsrom og seks magasiner for ulike gjenstandsgrupper. I Baanrudgården er regionkonservatoravdelingen i andre etasje, med tre fullt utstyrte kontorer med internett og telefon, samt et møterom. Både på Rolighed og særlig i Baanrudgården er det muligheter for å utvide kontorarealet.

Eidskog Museum har kontor i andre etasje i skolemuseet på Matrand, mens Odalstunet har et romslig kontor i andre etasje i Storbråtenbygningen på tunet. Disse kontorene mangler foreløpig interenettoppkobling og noe utstyr.

Organisasjonsskisse

Det frivillige arbeidet

Et av hovedpunktene i museumsreformen er å bevare og styrke det frivillige engasjementet på lokalplanet. Dette er en viktig rettesnor for arbeidet med museumsreformen i Solør-Odal. Derfor har både Eidskog Museum og Odalstunet valgt å beholde det lokale eierskapet til bygninger og samlinger.

Alle museene i Solør-Odal museumsregion er bygd opp av frivillige. For Odalstunet og Eidskog Museum er det frivillige arbeidet fortsatt selve ryggraden i museet. Museene har en stor stab med frivillige som til sammen legger ned flere tusen arbeidstimer hvert år. Kvinnemuseet og Kongsvinger Museum har i større grad kunnet basere sin virksomhet på lønnete fagfolk, men også i Kongsvinger er man avhengig av frivillige for å kunne løse alle oppgaver.

En viktig milepæl i den regionale museumskonsolideringen er å få på plass en bestyrer/konservator på hver avdeling. Dette vil heve den faglige virksomheten ved hver avdeling, samt skape en bedre kontinuitet i arbeidet. En av de viktigste oppgavene til bestyrerne vil være å lede og koordinere det frivillige arbeidet, og være et bindeledd mellom de frivillige og den regionale museumsstiftelsen. De frivillige museumsarbeiderne sitter på mye lokalhistorisk og handlingsbåren kunnskap, og det er viktig å sikre dette for museets beste. Museene vil også i framtida være avhengige av det frivillige engasjementet, og et godt samarbeid mellom fagfolk og frivillige er derfor essensielt. Det er bekymringsfullt at gjennomsnittsalderen på de frivillige er stigende, og det ligger en stor utfordring i å rekruttere yngre frivillige til museene.

3. Presentasjon av regionen

Regionen i fortid og nåtid

Den gamle ferdselsveien Glomma – Norges største elv – slynger seg bredt og mektig med sine mange forgreininger gjennom distriktet med det opprinnelige navnet Solør-Odal. I dette elvelandskapet ligger gamle jordbruksbygder langsetter elvebreddene, og gardsnavnene vitner om bosetning lenge før vikingtida. I det gamle bondesamfunnet vokste det fram en stor husmannsklasse som levde langt inn i vårt århundre.

Solør-Odal er et skoglandskap. Lenge var skogen en grense mellom folk, men fra 1600-tallet har skogen – som er den rikeste i hele Norge – gitt levebrød til befolkningen. Mye av tømmeret ble fraktet ut av distriktet, enten via fløtningsveier (og Sootkanalen) eller som sagd virke med hest og slede, og senere jernbane og lastebiler. Distriktet har hatt en mengde små og store sagbruk før rasjonaliseringen tok de fleste av dem. Et særpreg som har holdt seg til i dag, er kombinasjonsbruk mellom gardsdrift og skogsdrift. Regionen har også mange kulturminner etter den skogfinske bosettingen som fant sted fra 1600-tallet og framover. Solør-Odal er rik på jernmalm, og Odals Værks jernovner fra 1700- og 1800-tallet er kjente. Spor etter gruvedrift finnes i hele distriktet, og også rester etter spikersmier og hesteskosmier.

Mot øst ligger den lange grensen mot Sverige. Den flere tusen år gamle hovedferdselsåren mellom Sverige og Norge går gjennom distriktet, en veg også Olav den Hellige i sin tid brukte. Solør-Odal er et grenseland med utstrakt samkvem med våre svenske naboer både når det gjelder handel, arbeidskraft og ekteskap. Kongsvinger festning ble anlagt i 1682 for å beskytte den gamle ferdselsveien fra Sverige, og hindre svenskene i å angripe den norske hovedstaden. Festningen hadde en stor militær betydning i feidene med Sverige fra 1600-tallet og framover. Sammen med de nye befestningene på Vardåsen, spilte Kongsvinger en helt sentral rolle i 1905.

Solør-Odal er også et gammelt jernbanedistrikt med Kongsvingerbanen fra 1862, Grensebanen fra 1865 og Solørbanen fra 1893. Nærheten til hovedstaden og det faktum at distriktet har vært et gjennomfartsområde, har gjort at endringene kom raskere her enn andre steder. Grenseovergangen Magnor-Eda er i dag størst etter Svinesund med nesten 6 millioner passerende. Magnor Glassverk, som i 1896 ble etablert som et datterselskap av svenske Eda Glasbruk, er i dag blant Norges største turistmål.

Festningsbyen Kongsvinger fikk bystatus i 1854, og utviklet seg til å bli et kulturelt sentrum for mange betydningsfulle kvinner og menn på 1800-tallet. I dag er Kongsvinger Solør-Odals hovedstad og regionsenter.

Regionens kommuner

Eidskog er den sørligste kommunen i Hedmark, og har en lang grense mot Sverige. Kommunen har ca 6500 innbyggere. Eidskog har vært sagbruksbygda framfor noen, med et utall faste og mobile sager i drift opp gjennom generasjonene.

Kongsvinger er regionens hovedstad, og den største kommunen både når det gjelder utstrekning og folketall, med ca 17.500 innbyggere. Kommunens historie er et møte mellom festningsby, stasjonsby, kvinneby og fotballby på den ene siden og jordbruk og store skoger

på den andre. Kongsvinger er den kommunen med det største arealet finnskog på norsk side av grensen.

Sør-Odal er den kommunen i regionen som har fått mest ut av ”Gardermo-effekten”, og er den eneste av regionens kommuner med et jevnt stigende folketall, i overkant av 7500. Glomma flyter tvers gjennom kommunen med et rikt jordbrukslandskap på hver side av elva i den flate dalen. Her er også kulturminner etter skogbruk, jernverk og teglverk.

Nord-Odal er den nordligste av de fire kommunene, og har i overkant av 5000 innbyggere. Bygda fikk gjennomgående kjøreveg først på begynnelsen av 1900-tallet, og er dermed den eneste av de fire kommunene som ikke har vært preget av gjennomgangstrafikk fra gammelt av. Nord-Odal er sammen med Sør-Odal kjent for å være pendlerkommunene framfor noen.

4. Presentasjon av museene

Museumsstiftelsens anlegg befinner seg spredt over hele regionen etter økomuseumsmodellen. Det er kun Odalstunet som har en tilflyttet bygningsmasse på sitt hovedtun på Skarnes. Kjennetegnet for alle de øvrige anleggene er at de befinner seg på opprinnelig sted. Til sammen utgjør bygningsmassen en mangfoldig samling som utfyller hverandre på en god måte, og viser ulike sider ved regionens kulturhistorie. Her er husmannsstuer og storgårder, her er industrianlegg som favner bredt fra sagbruk og smie, til teglverk og mølle, her er en finnegård, her er bygårder og en offisersbolig tilknyttet Kongsvinger festning. Mesteparten av bygningsmassen er fra 1800-tallet, men museene har også en del bygninger både fra 1700- og 1900-tallet.

Kvinnemuseet

Kvinnemuseet ble i sin tid etablert som en avdeling ved Kongsvinger Museum. Museet ble innviet av H.M. Dronningen i 1995 og fikk nasjonal status i 1997. Dermed kom Kvinnemuseet med i gruppa på 13 nasjonale museer i Norge som fikk midler rett fra statsbudsjettet og sorterte direkte under Kulturdepartementet. Med museumsreformen er Kvinnemuseet nå hovedansvarlig museum i et nasjonalt nettverk for kvinnehistorie.

Kvinnemuseet befinner seg på Rolighed, en av landets eldste bevarte sveitserstilbygninger fra 1857, barndomshjemmet til Dagny Juel (1867–1901), like nedenfor Kongsvinger festning. Museet har tre permanente utstillinger: ”Camillas latter. Kvinnesaken gjennom 150 år”, ”Damen i Berlin” og ”Fortiet. Aborthistorien”. Til hver ny sommersesong produseres det nye aktuelle temautstillinger.

Kongsvinger Museum

Kongsvinger Museum ble etablert i 1982.

Aamodtgården

Fredet empirebygning fra 1801, bygd av festningens magasinforvalter som familiebolig. Åpnet som bymuseum i 1985, og består av en rittmesters autentiske leilighet bebodd til 1968, et gammelt legekantor, og en jubileumsutstilling for Kongsvinger by 150 år fra 2004. I første etasje er det utstillingslokaler som brukes av Kongsvinger Kunstforening til kunstutstillinger fra september til mai, og av museet til skriftende kulturhistoriske utstillinger i sommerhalvåret. I den gamle spisestuen er det sommerkafé.

Til anlegget som ligger på festningens fredede forterreng, hører også ei gammel drengestue, et uthus og et stabbur, opprinnelig et telthus fra 1729, et av landets eldste, som inntil 1860 sto ved kirketorget.

Baanrudgården

Privilegert landhandlergård fra 1801, Øvrebyens største trebygning, overtatt fra Kongsvinger kommune i 2000. I andre etasje er regionkonservatorkontoret med tre kontorer og et møterom. I første etasje er det gamle butikklokalet gjenskapt og utleid, og resten av bygningen inneholder fem utleieleiligheter. Til anlegget hører et uthus i bakgården og en liten hage med to gamle lindetrær.

Andre kulturhistoriske og museale anlegg i Kongsvinger:

Kongsvinger festning

Kongsvinger festning ble grunnlagt 1682, er regionens fremste kulturminne og et av Norges fineste festningsverk. Festningsmuseet holder til i det gamle proviantmagasinet der tre etasjer er fylt med utstillinger. Den militære aktiviteten ved festningen ble nedlagt i juni 2005, og anlegget forvaltes nå av Nasjonale festningsverk. Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene har i mange år hatt et nært samarbeid med Kongsvinger festning om utstillinger og andre formidlingsprosjekter.

Øvrebyen

Festningsby med gateløp fra 1600-tallet og bygninger fra 1700- og 1800-tallet. Antikvarisk spesialområde siden 1975, en av landets fineste "gamlebyer". Et levende museumsområde med private boliger og museets tre bygninger sentralt plassert: aller øverst mot festningen (Aamodtgården), lengst mot vest (Rolighed) og midt i hjertet (Baanrudgården). 18 bygninger er skiltet, og tre opplysningstavler er satt opp for besøkende. Museet arrangerer vandringer i Øvrebyen, både åpne og for bestilte grupper og skoleelever.

Skinnarbøl skolemuseum

I Vingers eldste skolebygning fra 1860 like bak Skinnarbøl ("Grenseslottet" der Dronning Sophie ferierte en årrekke fram til 1905) ble det i 1989 åpnet et eget skolemuseum. Museet har en rikholdig samling med gjenstander fra skoler i hele kommunen. Bygningen eies av familien Egeberg på Skinnarbøl. Kongsvinger Museum har i mange år hatt en leieavtale, og har ansvaret for driften av skolemuseet.

Abborhøgda

Finnetorp på Varaldskogen med mange bevarte bygninger. Museene i Solør-Odal har siden 1999 hatt en leieavtale med eieren Statskog, og mulighetene for formidlingsprosjekter av skogfinsk kultur her er mange. Kulturlandskapet på Abborhøgda er på Hedmark fylkeskommunes liste over verneverdige kulturlandskap med sitt botaniske mangfold.

Sikåa

Gammelt industrianlegg på Varaldskogen, nå i ruiner. Rester etter sagbruk fra 1690, spikersmie, mølle og fløtingsdammer. Museet har satt opp en stor opplysningstavle ved inngangen til anlegget i samarbeid med eieren Statskog, og mindre opplysningsskilt rundt omkring i anlegget. Kongsvinger kommunes utvalgte kulturminne i Kulturminneåret 1997.

Brandval Bygdetun

Gårdsbruket Skineb med verneverdig tun ble i sin tid reddet takket være innsigelse fra regionkonservator til rivings søknad. Brandval Historielag kjøpte gårdstunet, og har satt bygningene i stand.

Austmarka Bygdetun

Austmarka Historielag har tatt vare på bygninger i bygda, og satt dem opp på den gamle sagtomta på Austmarka. Dette er en viktig møteplass for lokalsamfunnet.

Tyskerbrakkene på Vennersberg:

Takket være innsigelse fra regionkonservator til rivningssøknad, ble de to gamle tyskerbrakka reddet, og er nå kjøpt og satt i stand av Glåmdal Utstyr- og Motorhistorisk Forening.

Odalstunet

Odalstunet ble etablert i 1948.

Odalstunet på Skarnes

Bygningene på Odalstunet ligger rundt et åpent firkanttun og utgjør tunet på en større gard med egen husmannsplass. Her er det i alt 18 bygninger, blant annet hovedbygning, svalgangsbygning, flere uthus, smie, kjone og tømmerkoie. Odalens første "bank" – kornmagasinet fra Strøm prestegård – er også å finne her, men eies av Sør-Odal kommune. Noen av bygningene er fra 1700-tallet, mens de fleste er fra 1800-tallet. Alle bygningene er flyttet til Odalstunet fra garder og plasser i Sør-Odal og Nord-Odal. Odalstunet har også to seterbygninger liggende lagret på tunet.

Museet har følgende anlegg bevart på opprinnelig sted:

Bakli

Øvre Bakli består av gårdstun med hovedbygning og stabbur. Den fredede hovedbygningen er fra 1721, og var bebodd til 1980. Utgravinger tyder på at det var bosetting på Bakli lenge før 1700-tallet. Bakli er et omfattende restaureringsprosjekt, der det er et nært samarbeid med Hedmark fylkeskommune. Det er planer om å bruke Bakli i forbindelse med kurs og opplæring i restaureringsarbeid.

Slåstad mølle, Nordset sag og steinkjelleren

Mølla, saga og steinkjelleren utgjør Odalstunets anlegg på Slåstad, bevart på opprinnelig sted. Mølla tilhørte de fire Slåstadgardene og er fra før 1800. Det var imidlertid kvernbruk her langt tidligere. Åa Sloa ga drivkraft. Saga på sørsida av åa fikk nytt saghus i 1854, og vasshjulet var i bruk helt til 1951. Saga var i drift til på 1970-tallet, mens mølla ble nedlagt 1943. Like ved saga ligger den bevarte steinkjelleren. Disse utekjellerne, som ble brukt til oppbevaring av poteter og mjølk m.m., var det mange av i Odalen. Det er etablert et eget grendeutvalg som arbeider med historikken og anleggene langs åa.

Spikset gardsteglverk

Dette er etter sigende det eneste bevarte gardsteglverket i Norge. Teglverket ble bygd da det skulle bygges nye hus på Østre Spikset i 1863. Teglverket er under restaurering, som en del av Interreg-prosjekt.

Sigurd Hoels barndomshjem – Sagstua skolemuseum

Sigurd Hoels barndomshjem, Sagstua gamle skole fra 1855, er bevart som skolemuseum og museum over den store forfatteren og kulturpersonligheten fra Odalen. Her er det utstillinger og film om Sigurd Hoel (1890-1960), og det er utviklet et eget skoleopplegg.

Andre kulturhistoriske og museale anlegg i Odalen:

Trautgruva i Nord-Odal

Trautgruva er ei jernmalmgruve som var i drift 1770–1830. Odals Værk eide rettighetene til å ta ut malm i gruva, men de seneste årene ble noe også fraktet til Eidsvold Værk. Det unike ved gruva er Konsta, en vasshjuldrevet lensmaskin. Stangfeltet som overførte kraften fra vasshjulet til gruva, er vel 800 m langt. Anlegget er skiltet med opplysningstavler.

”Skattkista”

Denne lokalsamlingen i den gamle skolen på Sand viser glimt fra Nord-Odals historie. Utstillingen ble i sin tid laget som et samarbeid mellom Nord-Odal kommune og regionkonservator.

Galleri Lyshuset på Skarnes

Består av 128 originalarbeider av kunstneren Kåre Tvetter, og bildene eies av Stiftelsen Lyshuset Billedsamling. Bygningen eies av Sør-Odal kommune, som også står for driften av galleriet. Det er utviklet eget undervisningsopplegg for kunstsamlingen.

Eidskog Museum

Eidskog Museum ble etablert i 1980 som et økomuseum, der alle anlegg er bevart på opprinnelig sted. Dette gjør at Eidskog Museums anlegg er spredt utover hele kommunen.

Skolemuseet

Skolemuseet på Matrand ligger like ved Eidskog kirke. Bygningen ble reist 1879, men sto tidligere på prestegarden som allmuestue. Den var fram til 1971 Matrand skole. Museet har gjenstander fra 19 skolekretser i bygda. Her er Eidskog museums kontor, utstillingssal, samt magasin i uthuset. Skolemuseet har også et fint hageanlegg.

Almenninga

Eidskog Bygdetun Almenninga ligger i et gammelt kulturlandskap på Vestmarka, og er nevnt i biskop Eysteins jordebok allerede i 1394. Almenninga er et klyngetun, der den gamle ferdselsvegen til Sverige/pilegrimsleden til Nidaros gikk gjennom tunet. Her er det utstillinger både i våningshus og uthus, samt en frodig hage. Bygdetunet har også egen badeplass. Staude- og urtehage er under planlegging. Tunet fylles hver sommer med husdyr. En arbeider i tråd med Genressursutvalget med å synliggjøre tradisjonelle, norske husdyrraser. Deler av jorda er leid ut til beitemark/økologisk jordbruk.

Gaustadsjøsaga

Eidskog har vært sagbruksbygda framfor noen med et stort antall faste og mobile sagbruk. Gaustadsjøsaga er ei operativ damsag fra mellomkrigstida med oppmurt sponovn, patentert 1908 i Eidskog. Til anlegget hører også ei hvilebrakke.

Snekkerverksted og hesteskosmie

Hageruds snekkerverksted ved Magnor skole er et autentisk snekkerverksted med maskiner, utstyr og modeller fra 1930-tallet. Magnor var i sin tid Norges største produksjonssted for hestesko. Hesteskosmia er rekonstruert etter gamle fotografier.

Magnor bedehus

Bygd 1889 av Søndagshjemforeningen (seinere Kina-misjonen og Norsk Luthersk Misjonssamband). Restaurering må til før det kan åpnes for publikum. Tenkt som utstillingslokale for Magnors særegne historie med industrivirksomhet med glassverk, spinneri, krittpipefabrikk, hesteskosmier, samt det aktive foreningslivet, både religiøst og verdslig.

Museale anlegg Eidskog Museum har driftsansvar for:

Iversmia

Tradisjonell bygdesmie med skostall og alt utstyr intakt etter den siste smeden som dreiv her, Iver Iversen som døde i 1973.

Fangstgropanlegget på Gaustadmoen

Anlegget består av over 20 groper og er fra perioden fra yngre romertid, 230-400 e. Kr. Og fram til ca 1500. Den eldste gropa er imidlertid fra bronsealderen, ca 1800 f. Kr. Det går sti over til Ingelsrud via gruvene på Trandemskogen (utvinning av jernmalm fra 1600-tallet).

Soot-kanalen

Norges eldste sluseanlegg for tømmerfløting, åpnet 1849. Konstruert av den kjente kanalbyggeren Engebret Soot. Sidevassdrag til Haldenvassdraget. Mellom Skjervangen og Mortsjølungen er det 16 sluser. Omfattende restaurerings- og dokumentasjonsprosjekt er planlagt. Planarbeidet er fullført. Anlegget har betydning for Sør-Odal, Kongsvinger og Eidskog i Hedmark, samt Aurskog-Høland i Akershus. Fra 1989 er Soot-kanalmarsjen årlig blitt arrangert i samarbeid med Setskog historielag.

Fløtingsdammene i Børjåavassdraget

Åpent friluftsanlegg med skådammer, steindammer, klopper, stier og tømret ljørkoie. Deler av anlegget kan være helt fra 1700-tallet, men ellers fra 1800-tallet og tidlig 1900-tall. Det var fløting her fram til 1960.

Kjerkevegen

Denne stien går fra Børli til Eidskog kirke. Ble brukt fra 1600-tallet da finner slo seg ned på Fjellskogen. Stien er merket og skiltet med opplysningstavler. Det arrangeres kjerkevegsmarsj hvert år.

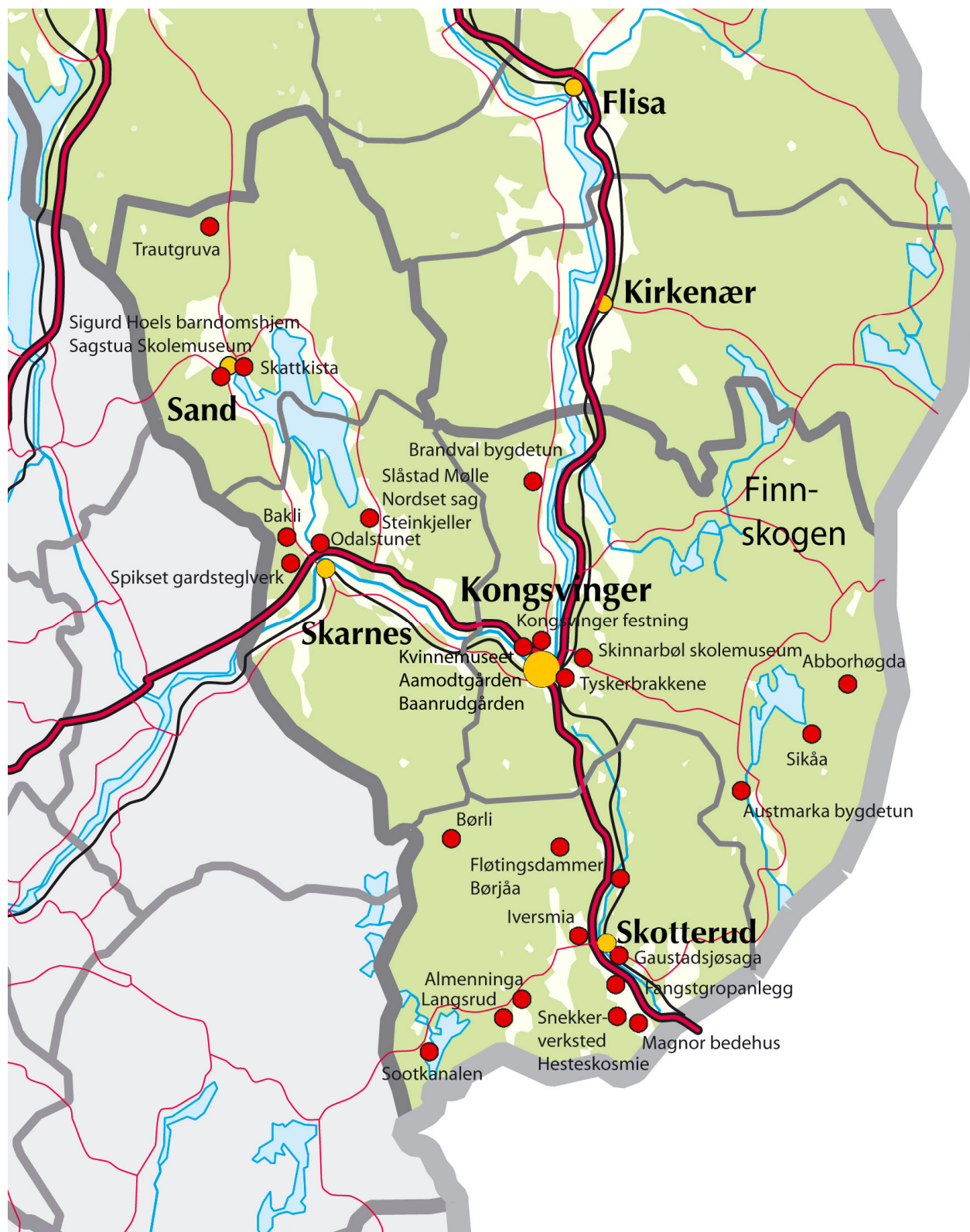
Børli

Eidskog Museum har det kulturvern faglige ansvaret for bygningene i Oppistun Børli, barndomshjemmet til lyrikeren Hans Børli (1918–1989). Museet har en fast representant i styret for Hans Børli-selskapet.

Langsrud

Skogsarbeiderhjem fra forrige århundreskifte, med kabbeffjøs som er istandsatt av museet. Kulturvern faglig avtale med eierne. Eidskog er den kommunen i Hedmark som har hatt mest kubbehusbebyggelse.

Kart over museumsanleggene

5. Arbeidsoppgaver

Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene driver etter statens overordnede mål for museumsdrift:

- ❖ Museet skal katalogisere, dokumentere og bevare samlingene.
- ❖ Museet skal legge til rette for forskning i tilknytning til samlingene.
- ❖ Det samlede museumstilbudet skal nå ut til alle grupper med spesiell vekt på barn og unge. I den sammenheng må vurderingen av åpningstidene for museene utgjøre et sentralt element.
- ❖ Det skal stimuleres til utviklingsprosjekter som fremmer kompetanseheving i museumsarbeidet, og samordning og samarbeid mellom institusjonene.
- ❖ Innsamlingspolitikken i de kulturhistoriske museene under ett skal prioritere bygnings- og gjenstands-, foto- og arkivmateriale som gjelder 1900-tallets kulturhistorie.

Dokumentasjon/bevaring

Bygninger

Antall bygninger fordelt på avdelingene er:

	Antall selveide	total m2	i tillegg ansvar for
Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum:	7	2000	10
Eidskog Museum	21	1600	4
Odalstunet	22	2400	2
Sum	50	6000	16

Mål for 2006:

1. Utarbeide sikrings- og vedlikeholdsplaner for samtlige bygninger
2. Utarbeide en prioriteringsliste for planperioden
3. Følge opp vedlikeholdsarbeid i henhold til planer
4. Vurdere bygningsmassen ut fra behov og funksjoner

Kvinnemuseet: Ombygging av loftsrom i andre etasje til nytt kontor

Kongsvinger Museum: Ferdigstille utvendig maling av Baanrudgården, tilbakeføring til gammel fargesetting

Eidskog Museum: Ferdigstille kjerratt og vedkappe på Gaustadsjøsaga, starte arbeid med lagerbygning, påbegynne plan for innvendig restaurering og innredning i Vestun Almenninga, restaurering pga. råteskade i bjelkelag, legge nytt tak på hesteskosmia, begynne restaureringsarbeid Magnor bedehus, legge nye stikketak i Børli og Langsrud

Odalstunet: Videreføre restaurering av Bakli, fullføre restaurering av Spigset gardsteglverk, omlegging av taket på Fagerliskålen, fullføre istandsetting av kjørebri på løe, utbedre vannskade på drengestue/krambu, legge om taket på stabburet

Mål for hele perioden fram til 2010

Kvinnemuseet: Nybygg, galleri/paviljong i hagen med utstillingslokale for museets kunstsamling, med underjordisk fellesmagasin, i tilknytning til eksisterende magasin

Kongsvinger Museum: Utvide kontorlokalene i Baanrudgården

Eidskog Museum: Etablere staude- og urtehage på Almenninga, bygge lager- og utstillingshall ved Gaustadsjøsaga, fullføre restaurering av Magnor bedehus, restaurere flom- og fløtingsløp i Åkrokdammen, rekonstruere dyregrav i fangstgropanlegget på Gaustadmoen

Odalstunet: Sette opp drengestue på Sagstua gamle skole, Sigurd Hoels barndomshjem, begynne etablering av seteranlegg ved å sette opp lagrede seterbygninger på Odalstunet, fullføre restaurering av Bakli

Gjenstander

Antall gjenstander fordelt på avdelingene er:

	Totalt	manuelt registrert	digitalt registrert
Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum:	9350	7100	2130
Eidskog Museum:	4000	2000	0
Odalstunet:	6000	5500	0
Sum	19350	14600	2130

Mål for 2006:

1. Begynne digital registrering og opplæring ved alle tre avdelinger med nødvendig datautstyr og programvare (Primus)
2. Gjennomgå magasinforholdene i samarbeid med Bevaringsavdelingen, og utarbeide tilstandsrapporter for hvert enkelt magasin.
3. Arbeide for etableringen av en nytt fellesmagasin for regionen, særlig med tanke på ledige lokaler på Kongsvinger festning.

Mål for hele perioden:

1. Ved alle avdelinger skal en stor del av gjenstandssamlingene være digitalt registrerte. Målet er å komme à jour, men dette vil ta mange år.
2. Museene skal være restriktive i sin innsamlingspolitikk. Ved å få en oversikt over hva man faktisk har, kan man bevisst samle inn der det mangler dokumentasjon innenfor ulike temaer. Museene skal samordne innsamlingspolitikken, også utover regionens egne grenser.
3. Et fellesmagasin skal være etablert med nok kapasitet for mange år framover.

Foto

Antall foto fordelt på avdelingene er:

	Antall	digitalt registrert
Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum	5200	150
Eidskog Museum	3500	0
Odalstunet	100	0
Sum	8800	150

Mål for 2006:

Komme i gang med digital katalogisering ved alle avdelinger.

Få tilbakeført Olga Christoffersens fotosamling til Kongsvinger, for å tilgjengeliggjøre den for publikum.

Mål for hele perioden:

Ved alle avdelingene skal store deler av fotosamlingene være digitalt katalogisert.

Arkiver

Antall arkiver fordelt på avdelingene er:

	Antall hyllemeter	derav ordnet
Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum	35	34
Eidskog Museum	53	50
Odalstunet	16	6
Sum	104	90

Mål for 2006:

Lage reglement for arkivene ved alle avdelinger.

Mål for hele perioden:

Være à jour med katalogisering ved alle avdelinger.

Samle arkivmateriale i tilknytning til forsknings-, dokumentasjons- og formidlingsprosjekter.

Bibliotek og boksamlinger

	Antall bøker
Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum	6000
Eidskog Museum	2000
Odalstunet	2000
Sum	10000

Mål for 2006:

Innrede bibliotek på Kvinnemuseet.

Sette i gang digital katalogisering av boksamlingene.

Mål for hele perioden:

Være à jour med digital katalogisering av boksamlingene ved alle avdelinger.

Bygnings- og kulturminnevern

Museene i Solør-Odal museumsregion har ansvar for en rekke bygninger, og mye tid og ressurser går med til å bevare disse bygningene. I tillegg har museene en lang tradisjon med å engasjere seg i bygningsvern også utenfor museumsskigarden. Mange verneverdige bygninger og anlegg er reddet fra riving takket være innsats fra museene. Dette gjelder for eksempel Rolighed, bygningen som i dag huser Kvinnemuseet.

Museene driver også en utstrakt rådgivningstjeneste overfor både kommunene i regionen og private. Et spesielt ansvar i denne sammenhengen er den vernede trehusbebyggelsen i Øvrebyen i Kongsvinger. Det har i alle år vært et nært og godt samarbeid med Hedmark fylkeskommune i dette arbeidet. I forbindelse med kommunenes økte ansvar for kulturminnevernet, og ansettelse av en lenge etterlengtet konservator for bygningsvern, vil samarbeidet med kommunene øke, og arbeidsområdet styrkes.

Mål for 2006:

Være pådriver for at reguleringsplan for Øvrebyen rulleres, i dialog med Kongsvinger kommune.

Arbeide for vern og formidling av Kongsvinger festning, i dialog med Nasjonale festningsverk og Kongsvinger kommune.

Innlede samarbeid med Hedmark fylkeskommune, Kongsvinger kommune og Øvrebyen Vel om utarbeiding av materiell for informasjon og veiledning overfor huseiere i Øvrebyen.
Innlede samarbeid med Hedmark fylkeskommune og kommunene i regionen om informasjonsmateriell til eiere av verneverdige bygninger.

Mål for hele perioden

Gjennomføre en kartlegging og bygge opp en database over alle verneverdige bygninger i museumsregionen.

Forskning/dokumentasjon

Museene ønsker å legge til rette for forskning i tilknytning til samlingene. Vi ønsker også å ta initiativ til forskning innenfor kulturhistorien i hele distriktet. Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene har flere ansatte med forskerkompetanse, og det er viktig å legge forholdene til rette for at disse får utvikle sin forskningsvirksomhet. I tillegg ønsker vi å knytte til oss andre forskere gjennom ulike prosjekter/samarbeidsprosjekter.

Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene tilstreber en klar ABM-profil på sine forsknings- og dokumentasjonsprosjekter.

Prioriterte emner:

Kvinnehistorie

En viktig oppgave for Kvinnemuseet er å formidle kvinne- og kjønnsforskning til et bredt publikum. Kvinnemuseet har innledet samarbeid med Institutt for kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo, og har i flere år samarbeidet med forsker Ingunn Grimstad Klepp ved SIFO om ”skittentøyets kulturhistorie”.

Skogbruk/sagbruk

Mye av regionens næringshistorie er knyttet til dette emnet, og regionen har en stor mengde kulturminner etter denne virksomheten.

Sootkanalen

Sootkanalen fra 1849 er et svært viktig teknisk kulturminne i vår region, som også har betydning på nasjonalt nivå. Handlingsplan for Sootkanalen 2005–2010 er utarbeidet og levert til politisk behandling i 2005. Formålet med planen er å sikre varig vern av anlegg, sluser og utstyr for tømmerdrift og fløting i kanalens område. Et av målene er å bygge et eget Sootsenter for formidling ved kanalen. Den finansielle rammen for gjennomføring av planen er ca 18 millioner kroner.

Jordbruk/kulturlandskap

Det skjer store endringer i kulturlandskap og bebyggelse.

Hva skjer med innlandet når beitedyra forsvinner?

Hva skjer med Bygde-Norge? Hvor blir det av de store, røde låvene?

Hvilke endringer skjer når utlendinger tar over småbruk/ – Norge som det nye Amerika?

Forfattere, kunstnere

Mange forfattere har tilknytning til vår region, og flere dikterhjem er bevart. Et mangeårig dokumentasjonsarbeid om Dagny Juel har blant annet resultert i en egen biografi. Et omfattende dokumentasjons- og formidlingsprosjekt om Sigurd Hoel fra Nord Odal ble

avsluttet i 2004. Det arbeides nå med planlegging av et Hans Børli-prosjekt. Den siste trenden med romaner der handlingen er lagt til vårt distrikt er også et interessant fenomen.

Forsvarshistorie

Den lange svenskegrensen til distriktet har gjort at historien har vært preget av militær virksomhet gjennom flere århundre.

Jernbanens betydning

Den tidlige jernbaneutbyggingen har hatt mye å si for utviklingen i regionen. ”Stasjonsbyene” ligger som perler på en snor gjennom distriktet. Sveitserstilen har en særlig sterk utbredelse i regionen. Utviklingen sentrum/periferi, småbyen/landsbygda.

Skogfinsk kultur

Kongsvinger har et stort område av Finnskogen innenfor sine grenser, og i Eidskog og begge Odalskommunene er det mange kulturminner etter skogfinsk bosetting. Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene deltar i Forskernettverk for skogfinsk forskning i fortid og nåtid, sammen med Østlandsforskning, Høgskolen i Hedmark, Hedmark fylkeskommune, Glomdalsmuseet og Torsby Finnkulturcentrum.

Mål for 2006:

Sette i gang treårig Hans Børli-prosjekt

Sette i gang prosjekt om kvinnelige tegneserieskapere

Mål for hele perioden:

Fullføre Hans Børli-prosjekt

Sette i gang prosjekt om Soot-kanalen

Sette i gang et prosjekt om distriktets militære historie

Sette i gang prosjektet ”Fortiet” – om aborthistorie og fødsel i dølgsmål

Formidling

Det samlede museumstilbudet skal nå ut til et størst mulig publikum og tar sikte på å nå alle befolkningsgrupper med særlig vekt på formidling til barn og unge.

Den kulturelle skolesekken

Museene har i sin formidling et sterkt fokus på barn og unge. Gjennom den kulturelle skolesekken deltar museene aktivt i samarbeid med skolen i utvikling av pedagogiske opplegg for skolen ved de ulike museumsanleggene i regionen. Som en hovedregel blir det utviklet egne pedagogiske opplegg til alle utstillinger som produseres.

Mål for 2006:

Kvinnemuseet: Fortsette samarbeidet med Turneorganisasjon for Hedmark om formidlingsopplegg til utstillingen ”Fortiet”

Kongsvinger Museum: Utvikle pedagogisk opplegg om Erik Werenskiold

Eidskog Museum: Fullføre utvikling av pedagogiske opplegg, samarbeid med Eidskog kommune.

Odalstunet: Revidere opplegg for Skolens dag under Liv i Stuene, utrede samarbeid om formidling av Galleri Lyshuset, samarbeid med Sør-Odal kommune.

Mål for hele perioden:

Utvikle pedagogiske opplegg for alle museumsanleggene i regionen.

Utstillinger

Antall utstillinger på avdelingene er:	Permanente	skiftende per år
Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum	6	2
Eidskog Museum	9	1-2
Odalstunet	10	1
Sum	25	4-5

Mål for 2006:

Kvinnemuseet: ”Skittentøyets kulturhistorie”

Kongsvinger Museum: ”Erik Werenskiolds illustrasjonskunst” (folkeeventyrene, folkeviser, Snorre, Nordahl Rolfsens lesebok, Familien på Gilje), samarbeid med Kongsvinger festning

Eidskog Museum: Utstillingen ”Fra fiber til tøy – Tekstiler i Eidskog” på Almenninga

Odalstunet: Ikke fastsatt per november 2005

Mål for hele perioden:

Kvinnemuseet: Fornye museets permanente utstillinger

Kongsvinger Museum: Etablere en permanent Erik Werenskiold-utstilling på Kongsvinger festning i samarbeid med festningen og Kongsvinger kommune.

Eidskog Museum: Fornye utstillingene i skolemuseet, etablere utstillinger i låvene på Almenninga, etablere utstillinger i Magnor bedehus, åpne Iversmia for publikum

Odalstunet: Etablere informative miljøutstillinger i alle museumsbygningene

Årlige arrangementer

Eidskog Museum har som mål at det skal være minst ett arrangement ved alle museumsanleggene hvert år. De fleste arrangementene er naturlig nok i sommerhalvåret, men ulike temakvelder arrangeres månedlig gjennom hele året. Siste uka før skolestart er det sommerskole for skoleelever på Almenninga. Eidskog Museum har som mål å utvikle opplegg for arrangementer på Almenninga gjennom hele året. Et mål er også å utvikle skuespill/tablåer for flere museumsanlegg.

Odalstunet har følgende publikumsarrangement hvert år: *Liv i stuene* andre helga i juni, *Olsokgudstjeneste* i juli, *Barnas dag* i august og *Gamle mattradisjoner* og *Kulturminnedagen* i september. Det arbeides med videreutvikling av disse arrangementene.

Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum er arrangør for *Liv i leiren* i Øvrebyen første helga i juni. Julemarked arrangeres samme sted første helga i advent sammen med ”Engleutstillingen” på Rolighed. Begge disse arrangementene har et stort potensiale, og et sterkere samarbeid med Kongsvinger festning er planlagt. Rolighed er mye brukt som konsertlokale, og museet har en serie med sommerkonserter. En søker å utvide konserttilbudet ved alle museene.

Et viktig mål er å samkjøre alle museumsarrangementene i regionen, slik at disse utfyller hverandre og ikke konkurrerer om det samme publikumet.

Åpningstider

Følgende åpningstider gjelder ved avdelingene 2005:

	Åpningstider	antall dager	antall timer
Kvinnemuseet	mai-august 11–17 alle dager	140	880
Aamodtgården	Fra sankthans og juli alle dager 11–17		
Skinnarbøl Skolemuseum	Kun bestilling		
Eidskog Museum		60	168
Almenninga	Sankthans–beg. av august Tirsdag–fredag 12–15, søndag 14–17		
Skolemuseet	Juli: tirsdag–fredag 12–15		
Odalstunet	Etter avtale utenom arrangementene		
Sigurd Hoels barndomshjem	Søndager i sommersesongen, ellers etter avtale		

Mål for 2006:

Organisere et system for omvisere ved alle avdelingene, samt holde kurs for disse.

Kvinnemuseet: Helårsåpent fra høsten

Aamodtgården: Som i 2005

Skinnarbøl Skolemuseum: Åpent i helgene i juli

Eidskog Museum: Som 2005

Odalstunet: Åpent en dag i uka, forutsatt ansettelse av bestyrer

Mål for hele perioden:

Utvidede åpningstider ved alle avdelinger, helårsåpent i en eller annen form.

Besøksstatistikk (2004)

	Totalt	derav skoleelever
Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum	8800	1950
Eidskog Museum	2000	350
Odalstunet	4900	250
Sum	15700	2550

Mål for 2006:

Øke det samlede museumsbesøket med 10 %, med spesiell vekt på skoleelever

Mål for hele perioden:

Øke besøktallet med 50 % i forhold til 2005.

Kursvirksomhet

Museene ønsker å drive kunnskapsformidling i gamle håndverk og husflidstradisjoner, samt initiere kursvirksomhet, opplæring av håndverkere. Her er det aktuelt med samarbeid med fylkesmannens landbruksavdeling, fylkeskommunens miljøvernnavdeling og Folkekulturforbundet.

Seminarer

Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene ønsker å utvikle en fast ordning med seminarer. Et seminar holdes årlig, rettet mot fagfolk og/eller åpent for alle interesserte med utgangspunkt i emner som er særegne for regionen eller enkeltmuseer, gjerne med ekskursionsjoner.

Aktuelle emner:

- Kvinnehistorie
- Forfattere, kunstnere
- Småby- og bygdeproblematikk
- Skogbrukskultur, sagbruk, tømmerfløting
- Hagebruk
- Endring av kulturlandskapet
- Matkultur

Tidsskriftet Solør-Odal

En viktig formidlingsarena for Solør-Odalmuseene er tidsskriftet Solør-Odal, et lokalhistorisk tidsskrift som siden 1969 har utkommet med fire hefter pr. år og har 550 abonnenter.

Museene har siden 1989 hatt ansvaret for tidsskriftet. Solør-Odal er en verdifull kilde til kunnskap om kulturhistorien i regionen.

Mål for 2006:

Flere abonnenter; en økning til 700

Mål for hele perioden:

Videre økning av abonnenttallet, bør passere 1000. Utgivelse av en felles bok for hele distriktet når tidsskriftet i 2009 er 40 år.

Andre publikasjoner

Museene har også lange tradisjoner i utgivelse av bøker og andre lokalhistoriske publikasjoner, så vel om kunstnere og forfattere som tradisjonsmusikk.

Mål for 2006:

Utgivelse av Sagbrukshistorie for Eidskog (flerårig prosjekt under arbeid)

Mål for hele perioden:

Utgivelse av historien om Gjøsegården Tuberkulosesanatorium – Norges første fra 1894

Infohefte om flora og fauna i Buåa/Klanderudtjernet

Dokumentasjon om Engebret Soot

Gamle tekstiler i Solør-Odal, med vevoppskrifter

Publikasjoner innenfor ulike kvinnehistoriske emner, knyttet til utstillingsvirksomheten

Museenes planer

I tillegg til det som beskrives i denne planen, har museene egne, mer detaljerte planer for sin virksomhet. Dette gjelder så vel sikring og vedlikehold som annen museumsfaglig virksomhet. Disse planene er under stadig rullering.

Nettverk for kvinnehistorie

Som en del av museumsreformen har Kvinnemuseet fått et viktig oppdrag av ABM-utvikling: Å være hovedansvarlig museum i nasjonalt nettverk for kvinnehistorie. En avtale mellom ABM-utvikling og Kvinnemuseet ble undertegnet i januar 2004

Kvinnemuseet har deltatt på to nettverkssamlinger for de 16 museene som er hovedansvarlige for sine nettverk, ett i 2003 og ett i 2004. Museet sendte invitasjoner til 120 museer i Norge, og arrangerte et foredrag på landsmøtet i Norges museumsforbund i Kristiansand i september 2004. I januar 2005 ble det arrangert en første samling på Kvinnemuseet.

Følgende museer er per november 2005 deltakere i nettverket:
Helgeland Museum, Trondheim Kunstmuseum, Norsk Filminstitutt-Filmmuseet,
Glomdalsmuseet og Bergen Museum.

Mål for 2006:

En nettverkssamling i løpet av vinteren

Mål for hele perioden:

Utarbeide en tilstandsrapport over ivaretagelse av kjønnsperspektivet ved norske museer

6. Stillingsbehov for fagstaben

Det overordnede prinsippet for fagstaben som nå er under oppbygging, er en desentralisert modell. Den administrative ledelsen i museumsstiftelsen, vil bestå av 2-3 personer. Derfor er de to første prioriterte stillingene kombinerte bestyrer- og konservatorstillinger ved Odalstunet og Eidskog Museum.

Hovedkontoret ligger i Kongsvinger, og alle fagstillinger får en egen kontorplass her sammen med de øvrige ansatte på hovedkontoret. Ukentlige fellesmøter for hele fagstaben er en forutsetning for å få full effekt av det nye fellesskapet, og ved alt planarbeid må det påregnes lengre økter på hovedkontoret. Men både på Odalstunet og Eidskog Museum utvides kontorene til å være operative med fullt datautstyr for alle typer oppgaver, og dette er de respektive bestyreres hovedarbeidsplasser.

Ettersom det skal arbeides etter prosjektmetoden, vil det variere hvor mange som til enhver tid arbeider ved de respektive avdelingene. I perioder kan hele fagstaben ha Eidskog Museum eller Odalstunet som arbeidsplass i ulike pågående prosjekter.

Nåværende stillinger:

Faste:

Direktør

Kontorsjef (fra 1. november 2005)

Sekretær (100 % til 01.09.06, deretter 20 % til 31.12.2006)

Regionkonservator

Engasjerte:

Museumslektor 40%

Fagkonsulent registrering 50%

Fagkonsulent/redaktør tidsskriftet Solør-Odal (delvis eksternt finansiert)

Kanalvokter Soot-kanalen (10 %)

Opptopping:

2006: Gjøre om fagkonsulent registrering til fast stilling

2007: Utvide museumslektorstillingen til 100 %, fast stilling

2009: Utvide kanalvokterstillingen til 75 %

Stillingen som fagkonsulent har vært organisert som årlige engasjement i flere år. Stillingen blir gjort om til fast stilling fra 1. januar 2006. Det har lenge vært et ønske å utvide museumslektorstillingen til 100 %, og i forbindelse med arbeidet med den kulturelle skolesekken er det enda større behov for denne stillingen. Kanalvokterstillingen i Sootkanalen vil bli utvidet i tråd med planen for anlegget.

Opptappingsplan for nye stillinger:

2006: Bestyrer Eidskog Museum/konservator tekstiler

Bestyrer Odalstunet/konservator kulturlandskap

2007: Konservator bygningsvern

Driftsleder/håndverker Eidskog Museum (50 %)

Driftsleder/håndverker Odalstunet (50 %)

2008: Bestyrer Kongsvinger Museum/konservator militærhistorie

2009: Driftsleder/håndverker Kvinnemuseet og Kongsvinger Museum (50 %)

Det har vært viktig som en første milepæl når det gjelder utvidelse av fagstaben å sikre fast bemanning ved Eidskog Museum og Odalstunet, som hittil har vært ubemannede. Begge disse stillingene er tenkt som kombinerte fagstillinger med et regionalt ansvar for henholdsvis tekstiler og kulturlandskap. Dette er to fagfelt det er gjort lite innenfor i vår region, og som vi ønsker å prioritere. Både Eidskog Museum og Odalstunet har en stor bygningsmasse, og en driftsleder/håndverker er derfor et stort savn begge steder. Tilsvarende stilling for museumsanleggene i Kongsvinger er prioritert etter de to andre.

En egen fagstilling for bygningsvern og kulturminner har i mange år stått på museenes ønskeliste. Denne stillingen er svært viktig så vel for ivaretagelse av museenes egne bygninger som bygninger utenfor museumskigarden. Denne stillingen vil kunne ivareta kommunenes behov for kompetanse på dette fagfeltet. Bestyrerstillingen ved Kongsvinger Museum er tenkt kombinert med et ansvar for regionens militære historie, et arbeid som vil foregå i nært samarbeid med Kongsvinger festning.

Planlagt stab 2010:

Direktør

Kontorsjef

Regionkonservator

Museumslektor

Konservator bygningsvern

Bestyrer Eidskog Museum/konservator tekstiler

Bestyrer Odalstunet/konservator kulturlandskap

Bestyrer Kongsvinger Museum/konservator militærhistorie

Fagkonsulent registrering 50 %

Fagkonsulent/redaktør Solør-Odal

Driftsleder/håndverker Eidskog Museum 50 %

Driftsleder/håndverker Odalstunet 50 %

Driftsleder/håndverker Kvinnemuseet/Kongsvinger Museum 50 %

Kanalvokter Sootkanalen 75 %

Det er ingen egen stilling for kvinnehistorie og ivaretagelse av det nasjonale nettverket for kvinnehistorie i staben. Dette arbeidet vil bli fordelt på direktør, regionkonservator og museumslektor, som alle har forskerkompetanse. Kjønnsperspektivet skal ligge til grunn for alt museumsfaglig arbeid ved institusjonen.

7. Økonomi

Stiftelsens verdier på ca. 2,5 millioner kroner ligger i de tre eiendommene Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene har ervervet i Øvrebyen i Kongsvinger i løpet av 25 års virksomhet. Odalstunet og Eidskog Museum har valgt å beholde eierskapet til sine eiendommer og samlinger, og beholder derfor også sine lokale foreningsstyrer. Driften overlates til museumsstiftelsen.

Driften av Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene finansieres som et spleiselag mellom Staten, Hedmark fylkeskommune og vertskommunene. Det legges opp til opptrappingsplan for kommunenes innsats:

2006: 10 kroner pr. innbygger

2007: 18 kroner pr. innbygger

2008: 25 kroner pr. innbygger

Pr. i dag er de kommunale tilskuddene svært ulike.

Et tilskudd fra kommunene på 10 kroner i 2006 utgjør 365.000 kroner

Et tilskudd fra kommunene på 25 kroner i 2008 utgjør 912.500 kroner

Hedmark Fylkeskommune bevilget 351.000 kroner til Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene i 2005. Staten ved Kultur- og kirke departementet bevilget 2,8 millioner kroner til Kvinnemuseet/Kongsvingermuseene i 2005.

I statsbudsjettet for 2006 er det foreslått en bevilgning til Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene på 3,2 millioner kroner, dvs. en økning på 12 %.

Hedmark fylkeskommune forutsettes å øke sitt årlige bidrag fra 2006 og framover, slik at man kommer opp på samme beløp per innbygger som for Hamar- og Elverum-regionen.

I tillegg til årlige driftstilskudd fra det offentlige har museene egeninntekter i form av arrangementer, salg og leieinntekter. Slike inntekter er varierende, men kan likevel legges inn i driftsbudsjettene.

Kostnader ved utvidelse av staben 2006:

Ansettelse av bestyrer/konservator Eidskog Museum

Ansettelse av bestyrer/konservator Odalstunet

Sum ca. 1 million kroner

Kostnader ved utvidelse av staben fram mot 2010:

Sum ca. 3 millioner kroner

I tillegg kommer økte driftsutgifter ved alle avdelingene.

8. Museet som samfunnsaktør

Samarbeid med kommunene

Kommunene har fått et økt ansvar for kulturminnevernet, og en egen konservator for kulturminne- og bygningsvern ved den regionale museumsenheten vil kunne ivareta kommunenes behov for fagkunnskap på dette området. Eidskog Museum har allerede en kulturvernavtale med Eidskog kommune.

Bibliotekene er også en naturlig arena for samarbeid mellom museene og kommunene. I ei tid da museene skal arbeide med et tydelig ABM-perspektiv, vil et slikt samarbeid bli mer og mer aktuelt. Det er høstet gode erfaringer på dette feltet i forbindelse med Sigurd Hoel-prosjektet.

Samarbeid med skolen

Museene driver et utstrakt samarbeid med skolene i regionen i forbindelse med den kulturelle skolesekken. Her vil det bli utviklet flere nye tilbud. Følgende opplegg er utarbeidet:

Eidskog: Omfattende samarbeid med Eidskog kommune om den kulturelle skolesekken. En stor pakke med tilbud til skolen knyttet til Eidskog Museums anlegg er under utvikling (flerårig arbeid). Eidskog Museum har også et samarbeid med Aurskog-Høland kommune i Soot-kanalen.

Kongsvinger: Eget opplegg ”Fortiet. Aborthistorien”.

Sør-Odal: Egen skoledag under Liv i stuene på Odalstunet. Opplegg for Galleri Lyshuset.

Nord-Odal: Eget undervisningsopplegg knyttet til Sigurd Hoel og hans barndomshjem er utarbeidet for hele grunnskolen.

Samarbeid med næringslivet

Innenfor feltet kultur og næring er det mye upløyd mark for museene. Det samme gjelder sponning, hvor museene bare sporadisk har arbeidet aktivt. Det har imidlertid vært et langvarig samarbeid med reiselivet, men også her må museene bli mye flinkere og målrettede. Et viktig tiltak vil være å utarbeide ”opplevelsespakker” for publikum, tilbud som knytter sammen flere av severdighetene i vår region. Museene kan også være en viktig arena for konferanser, møtevirksomhet, opplevelser og kulturtilbud for næringslivet. Her er det store uutnyttede muligheter.

Samarbeid med andre museums- og forskningsinstitusjoner

Kvinnemuseet – Solør-Odalmuseene skal arbeide aktivt for et utstrakt samarbeid med andre museer og forskningsinstitusjoner. Som nevnt ovenfor er noe arbeid i gang på dette området. Det bør ellers spesielt nevnes samarbeid med Kongsvinger festning om utvikling av dette området som kulturarena, samt samarbeid med svenske museer, spesielt i Värmland.

Samarbeid med andre aktører

En rekke andre organisasjoner og foreninger er aktuelle å samarbeide med, både på lokalplanet og i mer overordnet perspektiv. Dette er for eksempel Turneorganisasjonen, Hedmark teater og amatørteatrene, leseforeninger, kunstforeninger, bygdekvinnelagene, historielag og husflidslag.